

brodes, Neptunus, et Æthna : quem videns sæpius A comprehenduntur. Manum quoque si mittas, non flammæ e vertice volvere, sentire orbis prope fide crematur. Hic Hilarius quidem ait :

Si vere exurant ignes, cur vivitis, undæ?
Si vero extinguat undæ, cur vivitis, ignes?
Lympharum in gremiis inimicus conditur ignis :
Communesque ortus imperat alta manus, etc.

Non relulit reliquos versus auctor opusculi, cujus ætas (sæc. vi) inde argui potest, quod in eo memoratur Sigeberti I regis obitus veluti ejus temporis eventus.

* Locus corruptus.

SERMONUM ANTIQUORUM RELIQUIÆ

EX ALIO PALIMPSESTO BIBLIOTHECÆ AMBROSIANÆ.

FRAGMENTUM I.

INCIPIT SERMO III^a.

Dominus noster Jesus Christus ipse est fundamentum, ipse perfectio, ipse angularis. A terra est et a cælo : de cælo enim descendit Deus, et hominem assumpsit de terra, et sociatus est homini. Ecce de cælo, ecce fundamentum, ecce angularem. Hic bene complacuit in hominibus : et his, qui de terra sunt, dedit Spiritum sanctum de cælo ; ut et superiores et inferiores unam faceret Ecclesiam ; hoc est divinitati humanitatem, divinitatem humanitati permiscens^b. Cum autem fundamentum audieris, Dominum intellige : ipsum^c enim fundamentum demensus est. Lapides qui super ædificantur, parem fundamento debent habere mensuram, ut ædificandi^d usibus conveniens fiat

FRAGMENTUM II.

EX SERMONE V.

. quam per speculum intuemur, in eandem imaginem reformati de gloria in gloriam. Sicut enim aliquis regalia vestimenta, purpuram et diadema et cætera similia inspicit, et varietatem miratur, subtilitatem, gratiam, pulchritudinem pretiosorum^e lapidum, et insatiabiliter aspiciens delectatur ; vel quemadmodum^f^g aspicit^h uoⁱ remota et cœlestem imaginem Christi ferventem habentem^j in nobis et intelligentes pulchritudinem ineffabilis luminis intuentur : quemadmodum reformantur de gloria in gloriam, varietatem et pulchritudines diversas, quæ lingua carnali narrari non possunt, imo nec intellectu comprehenduntur, quanta sint quæ sunt in hoc mundo cum sanctis. Ipsæ enim parabolæ ima-

¹ Malim ipse, ut referatur ad demensus est.

² Cod. ædificanti.

³ Ita cod.

⁴ Cod. quemadmodum. Alibi vero interdum quemadmodum. Immo et quemamm. ; prorsus ut in cod. Verrinarum Ciceronis.

⁵ Spatium vocabuli.

^a Ita legebam in codice ; nisi forte ante III erat C, ita ut sermo sit CIII, quod vix crediderim. Porro ante hunc sermonem explicuit in eadem pagina alter his verbis : Ipsa est enim vera Dei agnitio, operatio

B gines quædam sunt : divina enim ab his qui experti sunt agnoscuntur, et ab his in quibus oportuit veritate aspicuntur. Ita igitur debes intelligere aut audire, id est ultra tuam scientiam, ultra sensum ; quamdiu res ipsa mysterii gratiam^k in mentem tuam infundat. Etenim^l purpura et regalia vestimenta lucrum nullum nec vitam tribuunt videntibus, præter id solum quod delectantur aspectu : divina autem gloria et cœlestis imaginis pulchritudo vitam præstat æternam, charitatem veram, cordis puritatem, cibum cœlestem. Qui igitur hoc intuentur lumen divinum, in sua corda splendificans, nullis rebus occupantur terrenis ; sed prorsus connexi sunt illi pulchritudini. Sicut enim parvulus matrem suam aspiciens in manibus se gestantem, gaudet et lætatur, quoniam vitam lactis sumit ex ea, et in eam aspicit ; ita et verum lumen habentes in se, attendentes ad hoc, requiescunt et gaudent gaudio quod non potest enarrari : ex ipso enim indiscunt^m immortalem escam, et in ipso vivunt vitam veram in sæculo. Explicit sermo v.

FRAGMENTUM III.

INCIPIT SERMO VI.

Quam dispensationem habet Christi adventus ? Primum ut mundam redderet naturam Adam, et hæreditatem cœlestem donaret Spiritus sancti. Magnum igitur beneficium generi dedit humano, redimendo nos de carcere tenebrarum, et demonstrando viam vitæ, et januam docendoⁿ ¹¹ qua de vinculis exiretur, cum dicit : *Petite et dabitur vobis, pulsate et aperietur vobis*. Per hanc enim januam liberantur volentes quærere et pulsare, et in ipsa duplicem gra-

D ⁶ Spatium aliquot litterarum.

⁷ Num pro habitantem ?

⁸ Cod. gratiæ.

⁹ Cod. hæc enim.

¹⁰ Ita cod.

¹¹ Cod. dicendo.

Spiritus sancti. Amen. Explicit de verbo substantiali.

^b Liberiore et vulgari veluti sensu loquitur auctor. Cæterum Christus unus est, non confusione substantiæ ; sed unitate personæ.

tiam consequentur, quod et anima liberetur gravissimis vinculis mortis atque peccati, et quod semetipsa recipiet, et cogitationes suas, et cœlestem regem Christum tamquam sponsum secum habitantem^a.....

FRAGMENTUM IV.

INCIPIT HOMILIA¹ XXIV.

Interrogatio seniorum quorundam, si vere in resurrectione omnia membra resurgunt. Responsio. Deo omnia sunt possible, et ita promisit: hominis autem infirmitas et cogitatio, quasi impossibile huic apparet². Quemadmodum enim de lino terræ accipiens, et quasi quamdam aliam construxit naturam, dissimilem a terra; et plurima faciens genera ut.... capillos et pellem et ossa et nervos; quemadmodum autem acus in ignem mittitur, mutat colorem et transfiguratur.... quamvis solvatur, tamen stabilis est; ita in resurrectione omnia membra resurgunt, et capilli non disperient, juxta quod scriptum est, et omnia efficiuntur lucida, et omnia in igne et in lumine tinguntur et transfigurantur: sed non, sicut quidam dicunt, quod solvantur et ignis efficiantur etiam, et non stabit natura. Petrus enim, Petrus est; et Philippus, Philippus: et unusquisque in propria natura et substantia permanet, sicut et in plenitudine Spiritus. Si autem.....

FRAGMENTUM V.

EX HOMILIA XXXIII.

..... quemadmodum si sit civitas deserta aut diruta, et voluerit quis restaurare eam; prius enī quæ remanserant³ vel corruerant, destruet ad purum; et sic incipit ponere fundamenta, et erigere fabricam; et tamen domus necdum est perfecta. Similiter et qui paradisum voluerit fabricare in locis desertis et abditis, primum incipit mundare, et sæpem circumdare, et aquales distinguere; deinde plantare, ut post multum tempus afferat fructus paradisi. Ita et voluntas hominum prævaricatione exasperata et deserta et spinosa facta est. Dixit enim ei Deus: *Spinæ et tribulus proferet tibi terra*. Oportet igitur, ut quis laboret et opere multo requirat, et ponat fundamentum, donec veniat in cor ejus ignis cœlestis, et mundet omnes spinas. Tunc deum incipiet sanctificari. Explicit homilia XXXIII.

FRAGMENTUM VI.

INCIPIT HOMILIA XXXIV.

Omnes rationabiles creaturæ (dico autem angelos, animas, et dæmones) integræ et simplices a creatore creatæ sunt: quæ quidam⁴ ex eis in mala con-

¹ Cod. omilia sine aspir. Et quidem. p. 29 codicis dicitur sermo, non omilia.

² Ita se habet anacoluthon.

³ Cod. remanserunt.

⁴ Sic se habet solcicismus in cod.

⁵ Sic legebam.

⁶ Ita cod.

⁷ Cod. discentium.

^a Paginam 30, paginasque duas reliquas palimpsesti, nempe 31 et 32, prætermisi, quia discedenti

versæ sunt per liberi arbitrii voluntates; et erunt hæc⁵. Voluntate enim propria aversi⁶ sunt a sancto et integro cogitatu. Hoc enim intelligimus, quia a fabricatore malum nihil constat esse creatum. Judicem itaque dicimus Deum mittentem Satanam in ignem. Sunt enim quidam hæreticorum dicentium⁷ esse materias sine initio⁸, et materiam radicem, et virtutem radicis unius esse virtutis. Adversus hæc habes rationabilem responsonem.....

FRAGMENTUM VII.

EX HOMILIIS INCERTIS.

..... Oleum lætitiæ præ consortibus tuis, et multam ac variam escam spiritalem et cœlestem, incorruptam, glorificam, et vestem cœlestis luminis.... in his enim vita, non in corpore. Qui autem remanserit in propria natura..... corrumpetur et morietur..... Anima quando in sola propria natura remanserit, et non participaverit divinæ naturæ, id est gratiæ, morte æterna morietur in pœnis, quia digna non est effecta æternæ vitæ particeps esse. Sicut enim infirmantis corpus cum escam non poterit accipere vel potum, desperantes⁹ de eo plangent eum omnes proximi vel charissimi amici vel dilecti ejus..... ascendet enim super te cœlestis agitator, et fiet anima tua tota oculus, et tota lumen. Et si cibum sumpsit spiritalem, si vitæ potum¹⁰ potata es, et si indumentum ineffabilis luminis induta es, ut possis adversus machinamenta resistere diaboli: si interior homo his omnibus per probationem confirmatus est; aut si vita vivet æterna, in Domino requiescens. Si autem hæc omnia non recepisti nec possides, non in veritate contristari debes¹¹, quod tantarum non sis particeps divitiarum, et tantam necdum acceperis vitam? Itaque dolorem paupertatis tuæ habeto et inopiæ, eo quod in propria peccatorum tuorum adhuc remanseris inopia. Si ergo quis habens dolorem propter inopiam propriam, et nondum satiat, in securitate ambulat, qui autem dolorem habet, deprecatur petens Dominum, velocius percipiet redemptionem et cœlestes divitias; secundum quod Dominus dicebat de iudice¹² iniquitatis. De vidua sermo narrans edocuit.....

FRAGMENTUM VIII.

..... fissam enim habentes unguam et rumigantia¹³ animalia [comedenda] esse lex præcepit (*Levit.*, xi). Hoc est enim necessarium, duplicem se intelligere hominem, contradicentem et non concordantem coinhabitanti peccato. Oportet autem animam separari cum cogitationibus suis, et dijudicare per verbum et segregari a communicatione peccati:

⁸ Cod. sine initium.

⁹ Ita cod. et sic Itali nunc loquimur di pro de.

¹⁰ Ita cod.

¹¹ Cod. deflens.

¹² Cod. de iudicem.

¹³ Ita cod. Confirmatur autem vocabulum unica hætenus Apuleii auctoritate nixum.

mihī Mediolano tempus exscribendo defuit.

et tunc Deus ¹ inversa ² te discernit, et separat animam a malis spiritibus, qui sunt cogitationum radices. Sicut enim agricola utiliter terræ agens curam, primam renovat eam et mundat spinis et tribulis; et tunc semina mittit, ut opportune fructus restituat; ita oportet placere Deo volentem, et semen gratiæ sperantem recipere, mundare et renovare, et omni virtute ornare ex se, ipsam terram cordis sui, ut semen spiritus cadens in corde bonæ terræ, fructum sancti Spiritus reddat multiplicem. Vel quemadmodum artifex qui diligentius operatur ³ pelles animalium, quæ dicuntur pergamena, nisi primo auferat ab eis pilum, et superfluum pinguedinem carnis, vel nigrorem sanguinis et reliquam immunditiam, ut diligenter munda et limpida ea perficiat: non potest in eis lex Domini scribi: sicut ergo artifex sapiens, quemadmodum oportet omnia ⁴ superflua auferet, mundans et nitorem præstans; et tunc ibi scribuntur Dei leges: et tunc erunt scripturæ spirituales: eadem igitur similitudine et ii qui volunt, et qui sperant leges Spiritus sancti in suo sensu vel anima scribi, et cœlestem vitæ imaginem Christi induere, omni sollicitudine et diligentia cor suum sicut artifices mundum exhibeant, emundantes se ab omni agrestis istius sæculi pinguedine, et a sollicitudine carnis et sanguinis; et ab omni terreno vinculo separati, et a terrenarum rerum distensione, quæ est veluti nigror sanguinis, hoc ⁵ emundent; ut sic emundantes et præparantes sensum proprium et cor, scribat ibi Deus sanctus proprias leges; secundum suam promissionem, *dans leges in corde et in sensibus eorum scribens, et erunt populus ejus*. Sicut et Apostolus dicit: *Has habentes promissiones, mundemus nos ab omni carnis*.

FRAGMENTUM IX.

. Jam nunc ergo sermonem exigat unusquisque ab anima sua, dijudicans cogitationes proprias per præcepta divina; et probet in quibus sit deditus, et a quibus detineatur; et videat si legibus Dei concordet cor ejus vel cogitationes ejus. Sin vero, festinans convertatur unusquisque in omni virtute animæ vel corporis; ut quemadmodum corpus exterius ⁶ a fornicatione conservat et a malitia et corruptione, veluti Dei templum; sic in interioribus animam et cogitationes custodiat a corruptione spirituum malignorum: ut non communicet cogitationibus eorum, nec coinquinet se, quia est sponsa Christi: Sicut enim corpus fornicatur, ita et anima occulte communicans malignis virtutibus in cogitationibus, in peccatis invisibilibus: corrumpitur enim et fornicatur. desideris in vana gloria, in invidia, in rapina. Ubi enim communicat anima, illic et ministrat et servit: si autem divino Spiritu communicat, ipsi et ministrat: si vero

A tenebrosis et malignis spiritibus, illis similiter ministrat et servit. Sicut ait: hominum enim corrupta mens. Et iterum: coinquinata est mens eorum et conscientia. Et iterum: timeo enim ne sicut serpens Evam fefellit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri. Est igitur fornicatio visibilis. Est et invisibilis fornicatio per cogitationes iniquas. In lege enim mysterium aliquod sanctus Spiritus demonstrans animarum, quadrupedia immunda separabat a mundis: munda enim mundos necesse est pariant fructus. Ita debent animæ cogitationes naturæ propriæ esse munda, per scientiam verbi, a cohabitante peccato et ab immundis cogitationibus: ut anima naturæ propriæ cogitationes, verbi notitia, mundas pariat; non consentiens nec communicans malitiæ fructus immundi ⁷ ea quam natural. ignorantiam pariet, neque audit aut loquitur aut immergitur in peccati tenebras, quoniam a vitis est eruta. Etenim mens, quæ vixit in tenebris, et non est morti nata. hæc de Christi corpore non est, non est de corpore luminis, sed sociæ est tenebrarum et portio. Et iterum, quorum animæ cœlesti ⁸ lumine illuminatæ sunt; et effecti ⁹ sunt portio luminis. Sed dicet aliquis; quemadmodum corpus tenebrarum est diaboli anima, quæ non est creatura ejus? Hic respiciens itaque recte intellige. Sicut enim indumentum, quod ¹⁰ uteris, alter confecit vel texuit, et eum ¹¹ indueris; similiter domum alter fabricavit et constituit, ut habitares in ea: ipsa ergo similitudine ¹² et Adam præceptum prævaricans, et malignum serpentem obaudiens, et Dei præcepta sancta contemnens, distractus est; vendens se virtutibus ¹³ nequitiae, et subdidit inimico ¹⁴ animam, quam Deus bonam fecerat, suæ imaginis proprium habitaculum. Propterea enim anima corpus efficitur tenebrarum nequitie, quamdiu in peccatis est, etc.

FRAGMENTUM X.

....neque enim de Gabriel et Michael dixit: Faciamus secundum imaginem et similitudinem nostram, nisi tantum de homine. Vide igitur honorem tuum, quemadmodum sis pretiosus ab ¹⁵ angelis, quomodo Deus per se ipsum pro tua legatione vel redemptione in terram venerit. Deus ergo et angeli pro tua redemptione et salute venerunt. Rex, filius regis, fecit confilium ¹⁶, et veniens in crucem posuit animam suam. Tanta enim est charitas Dei ad hominem, ut immortalis pro te cruci affigeretur, sicut scriptum est: *Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum unicum daret pro eo. Quomodo ergo non omnia cum ipso nobis donavit? Et alibi: Amen, dico vobis, quoniam super omnia sua constituet eum*. Dicit enim alibi minister sanctorum: cum Eliseus esset in monte, et venissent ad eum alphyli, dicebat puer multi sunt.

¹ Ita legebam.² Cod. operatus.³ Cod. hunc. Scripsi hoc, referens ad cor.⁴ Cod. exteriorem.⁵ Ita cod.⁶ Ita cod.⁷ Ita cod.⁸ Ita cod.⁹ Cod. ipsam similitudinem.¹⁰ Scilicet potentatibus.¹¹ Cod. sibi nicos.¹² Ita cod. loco præ.¹³ Ita schedæ conf., non cons. nisi mundum meum est.

FRAGMENTUM XI.

..... *vocati* ad imperatorem ¹ *præfecti* vel *comites* sub magno timore et tremore sunt, quemadmodum ad interrogata respondeant, aut ne in aliquo offendant verbo ², et incidant in periculum ³; rustici autem et ignavi, qui nunquam iudicem penitus viderunt, in securitate transigunt: et in hoc sæculo ab imperatore usque ad pauperem securitatem videntur sub cælo habere. Qui autem ingrediuntur ante tribunal Christi. semper sub timore et tremore sunt positi. Nam et divites terræ quando copiosum fructum in horreis recondierint ⁴, rursus operantur per singulos dies ut acquirant. Sin vero in reconditis sint præsumentes, et ea quæ in horreis sunt reposita neglexerint, statim in inopiam et in infelicitatem ruunt. Idcirco laborare fortiter debent, et recondere potius. Et christianitas ita est, ut unusquisque gratiam Dei gustet. Est enim gustate et videte quoniam suavis est Dominus. Est igitur gustus operationis in plenitudine virtutis, Spiritus sancti gratia ministrante in corde. Quotquot enim luminis et regni sunt filii, vel ministri Novi Testamenti in spiritu, isti ab hominibus non docentur, sed a Deo sunt edocti: ipse autem scribens legem in cordibus eorum. Non enim in Scripturis tantummodo debent instrui, quæ atramento sunt scriptæ ⁵; sed in latitudine cordis gratia Dei, et legis spiritus, et celestia mysteria scribantur, etc.

FRAGMENTUM XII.

..... Dico autem tibi quoniam et Apostolos habentes Paracletum securos in omnibus non fuisse ⁶. Aderat enim in eis gaudium et lætitia, timor et tremor ex ipsa gratia; non enim de parte malitiæ; sed gratia ipsa custodiebat eos ne vel in modico avertentur. Quemadmodum si sit aliquis jactans lapidem in murum ⁷, quid læsus aut commotus est murus? aut veluti sagitta in hominem ⁸ tectum clibano ⁹ militatur, quid aut corpus aut ferrum nocuit impingens et cadens? Ita pars aliqua malitiæ etiamsi appropinquavit eis in aliquo, in nullo tamen nocuit eos ¹⁰, quoniam induti erant perfectam Christi virtutem: et ipsi perfecti cum essent, habebant libertatem operandi justitiam. Quoniam dicunt quidem, quod eum gratia sit animæ securitas.

FRAGMENTUM XIII.

..... animas multorum quasi immundis spiritibus impleverunt. Sicut psalmus ait, quoniam repleti sunt obscurati domibus iniquitatum. Et posuit testamentum contra regem verum, legem peccati, et imagines nebulosas et doloribus plenas, et nummum re-

A probum spernendum signavit, et malitiæ mores edocuit, legiones induxit, spiritus pravitatis qui obtinent animam in compedibus solidatis et serris ferreis ad observandam eam ne exeat: et coegit eam facere opera eorum, secundum illorum arbitrium; et corruerunt eam et fornicati sunt cum ea; et cooperuerunt tenebris oculos ejus, ne videret dominum suum; et in mola tenebrarum commolere coegerunt, ut cogitaret carnalia et mundana, sentiret terrena et limosa: et excitavit in ea fontem crenosum, iniquitate scatentem; et consilia malignitatis spirituum sparse runt in ea, et in captivitatem duxerunt populum ejus, id est multitudinem consiliorum; spoliaverunt et gloriæ vestimentis, *injeceruntque* pannos ignominie et immunditiæ, plenos amaritudine et felle; et impleverunt eam omni immunditia. Deinde postquam multa tempora transierunt, et ipsi consuetudine tenebrarum potestate decenti, nullam memoriam sui regis habebant, nec propriæ libertatis, sed ita habebant ut si tales ab initio essent creati; misit ergo Christus rex cælestis et verus, primum per sanctos prophetas hominem commonens, et in memoriam nobilitatis propriæ revocans dignitatis; id etiam memorans quam acerbo ¹¹, quam subdolo teneretur errore, annuntians se ipsum venturum, et liberaturum eum per se ab his qui eum in captivitate detinebant. adulterii nummum deleteret, et omnes inimicos a quibus tenetur extingueret: et renovare eum promisit secundum arbitrium suum et legem pacificam dare spiritus et divinam, ut simul mores antiquos qui erant in eo malitiæ commutaret: tantum ut memor sui anima ad proprium confugiat Dominum, ei se tradens, et suam commodans voluntatem: et ut crederet, quod facturus sit omnia quæ promissit; et eum obsecret dies noctesque vociferans ut a mala captivitate et acerba cruat servitute. Quando autem illustravit ¹² bonitas salutaris nostri Jesu Christi, et promissionis consummata sunt tempora, et venit rex Christus ad redimendum et recipiendum hominem suum, quem multis temporibus dura servitus tenebat; et quotquot in eum crediderunt, et ad eum confugerunt, redempti sunt. Et rogavit, suam captivitatem condicens, quod non per se nec posset liberari et de servitute erui, ¹³ id est ad superiorem mundum, et ab hoc sæculo ad beatum et perenne sæculum facilius volat eum multa requie. Jam enim Filii Dei et celsiores sunt et superiores sine ullo metu spirituum immundorum, et feritatis eorum; sicut enim volatilia jam non timent ferarum insidias. Ut autem nullus est hominum qui pecorum loquelam ¹⁴

¹ Cod. *ad imperatore.*

² Sch. *in periculo.*

³ Ita sch. *pro recondiderint.*

⁴ Sch. *muro.*

⁵ Sch. *homine.*

⁶ Hinc cognoscimus, auctorem scripti hujus vixisse manente adhuc Romano imperio.

⁷ Notent theologi hunc locum de Apostolorum gratia.

¹¹ Ita sch.

¹² Cod. *acervo*, heic et infra.

¹³ Ita cod. *pro illuzit.*

¹⁴ Cod., *loquellom.*

¹⁵ En sententiam adversus illos heterodoxos, qui nihil pensi habent præter scriptum verbum Dei.

¹⁶ Non sunt *clibanarii* milites, id est *cataphracti*.

¹⁷ Videtur interjecta lacuna.

intelligat, ita et linguam Spiritus sancti nemo hominum plenus spiritu mundanorum agnoscit; sed soli filii gratiæ verba matris agnoscunt: secundum quod dictum est, spiritualibus spiritualia comparantes; animalis autem homo non recipit quæ sunt spiritualia: stultitia enim est ei. Sicut enim hominibus incognita est hirundinum vox, ita et carnales spiritualibus pro barbaris sunt. Hæc autem quadam similitudine umbratili eorum, quæ vera sunt, dicimus volatilium et hujusmodi rerum; sumentes ab his quæ videntur exempla et materiam colligentes; quoniam spiritualia nullam interpretationem recipiunt: sicut et Dominus lo-

cutus est in parabolis: ait enim: Aperiam os meum in parabolis. Spiritualia enim invisibilia sunt, et nec sermone humano possunt exponi, nisi spiritus ipse obsecretur ut doceat. Spiritalem enim regenerationem incrementum et perfectionem noscere non possumus, sed solummodo credere quod ita in hominibus operetur qui ei conversatione sui placere potuerunt. Ita et spiritualium loquela barbara est mundanis hominibus. Sicut enim pisces maris omnes, quæ sunt in eo, norunt semitas et profunditates, et homines vel feras vel pecora non possunt agnoscere. . . .

CONTRA ARIANOS FRAGMENTUM.

In miscello codice Vaticano-Regio DLVII, p. 6 et 7, B Spiritus sancti eadem esse substantia. Secundum quam formam et ego interrogo: si differentia est geniti nomen ab ingenito, ne eadem videatur substantia: ergo quodcumque ingenitum dicitur, ejusdem erit substantiæ, si geniti ab ingenito discrepat nomen. Dicitur ergo ingenitus Pater atque infectus: dicitur et Filius genitus atque infectus. Si igitur in eo quod ingenitus et genitus, sibi differunt; ergo in eo quod infectus et infectus dicuntur, ejusdem erunt substantiæ. Spiritus etiam sanctus, de quo scribitur, quod neque Pater sit, neque Filius, neque quod factus; quid erit dicendum? ingenitus erit: sed si ingenitus, ejusdem erit substantiæ, cujus et mundus est, vel ea quæ ex nihilo sunt. Sed mundus etsi factus est, ingenitus est: non enim Filius est, quia factus est; erit ergo quod et Pater est, qui est ingenitus: quod genere si et Spiritus sanctus factus est, erit et ipse ut mundus ingenitus. Sed diximus Filium infectum, non enim factus est: ergo quicquid factum non fuerit ejusdem erit substantiæ. Pater factus non est; Spiritus sanctus factus non est; Filius factus non est: ergo ejusdem erit substantiæ Spiritus sanctus, vel Filius, cujus et pater est. Ingenitus Pater, ingenitus et Spiritus sanctus, ingenitus et mundus (non enim nati sunt) ejusdem erunt substantiæ, cujus et Pater est: sed mundus factus est, Pater autem non est factus, sed neque Filius neque Spiritus sanctus; ergo solus mundus non erit ejusdem substantiæ, cujus Pater, vel Filius, vel Spiritus sanctus. Quid ergo in nominibus et hominum sapientia convenientibus immoramur, et non in his quæ Scriptura signavit dicendo, Patrem et Filium et Spiritum sanctum esse credendum? Quod si nominibus fides adhibenda est, ut quicquid vel ingenitum sonat vel infectum, necesse est ut quicquid fuerit ingenitum vel infectum, ejusdem sit substantiæ: et hac ratione quicquid illud fuerit, quod immortale dicatur, vel incorruptum, vel incorporeum, vel infectum, ut ejusdem videatur esse substantiæ. Mundus factus est, vel ea quæ in mundo sunt: numquid quæ facta sunt, ejusdem erunt sub-

. . . non edocti humanæ sapientiæ verbis, sed docti spiritu. Redde ergo, hæretice, quod docuit spiritus; redde ut fides non sit in sapientia hominum, et hæresis non erit. Et ne diutius immoremur, veniamus ad ea, quæ nobis tamquam murum ferreum opponere consueverunt dicentes: ingenitus et genitus idem est, necne? ut per id quod dissimilis sonus in nomine est, non videatur Patris et Filii et

¹ Cod. esse.